

Rámování: Epistemologické a ontologické základy

SOCn5030/Význam a interpretace: jazyk, metafory a vizuální prvky

Milan Hrubeš

Ontologie a epistemologie

- positivismus x interpretativismus
  - kauzální vysvětlení x intencionální vysvětlení (porozumění)
- Kauzální a intencionální vysvětlení představují dva odlišné přístupy k vysvětlení jevů. Kauzální vysvětlení se zaměřuje na příčinné vztahy, zatímco intencionální vysvětlení se zaměřuje na záměry a významy.

Ontologie a epistemologie

- **Definice:** Kauzální vysvětlení se zaměřuje na identifikaci příčinných vztahů mezi nezávislými a závislými proměnnými. To znamená, že se snažíme zjistit, jak jedna věc (příčina) způsobuje jinou věc (následek).
- **Příklad:** Když experimentální psycholog stimuluje kůru mozkovou opice, aby vyvolal určité pohyby levé ruky opice, jazyk záměrů zde nehraje žádnou roli. Elektrická stimulace způsobí určité neurologické aktivity, které vedou ke kontrakci svalů levé ruky, což způsobí, že opice zvedne ruku. Tento pohyb je vysvětlen kauzálně jako důsledek elektrické stimulace.
- **Charakteristiky:**
  - **Determinismus:** Předpokládá, že určité podmínky jsou nezbytné a/nebo dostatečné pro výskyt určitého jevu.
  - **Objektivita:** Data a jejich statistická nebo kauzální organizace existují nezávisle na pozorovateli a metodách použitých k jejich odhalení.

Intencionální vysvětlení

- **Definice:** Intencionální vysvětlení se zaměřuje na objasnění jednání prostřednictvím odhalení záměrů aktérů. To znamená, že se snažíme zjistit, jaké záměry a cíle vedly k určitému jednání.
- **Příklad:** Když marocký imám odmítl podat ruku ministryni imigrace, vysvětlení jeho chování v kauzálních termínech by bylo nesprávné. Místo toho je třeba vzít v úvahu jeho náboženské přesvědčení, které mu zakazuje dotýkat se ženy, která není jeho manželkou. Tento záměr vysvětluje jeho jednání.
- **Charakteristiky:**
  - **Záměr:** Jednání je vysvětleno specifikováním budoucího stavu věcí, který vyžaduje konkrétní jednání.
  - **Význam:** Jednání má vnitřní a vnější aspekt, které jsou vzájemně propojené. Vnitřní aspekt je záměr, zatímco vnější aspekt je výsledek jednání.

Srovnání:

- **Intencionální vysvětlení**

- **Ontologie:** sociálně konstruovaná realita, symbolický charakter skutečnosti, pravidla konstituující sociální svět
- **Epistemologie:** interaktivní spojení mezi badatelem a účastníky, není rozdíl mezi subjektem a objektem, fakta nejsou nezávislá na našich teoriích a interpretacích, realita má význam jen skrze naše interpretace

- **Kauzální vysvětlení**

- **Ontologie:** objektivně existující realita, „materiální“ skutečnost
- **Epistemologie:** možnost oddělit fakta od hodnot, fakta existují relativně nezávisle na poznávajícím, badatel poměrně nezávislý na realitě, manipuluje a pozoruje objektivně, hledání obecných zákonů, víra v neutralitu vědy

Implikace:

- **Jak analyzovat význam?**
  - Kde je význam „uložen“?
  - Kde se význam vytváří?
- **Jakými nástroji analyzovat význam?**
- **Kolik je „významů“?**
  - objektivní?
  - subjektivní?
  - sociální konstruovaný?
- **Jakou roli hraje kontext?**

Hermeneutický význam

- **Definice:** Hermeneutické pojetí významu se zaměřuje na to, jak jednotliví aktéři interpretují své činy a svět kolem sebe na základě sdílených porozumění a rutin. Hermeneutika se snaží objasnit sociální pravidla a praktiky, ve kterých jsou činnosti aktérů zakotveny.
- **Filozofické pozadí:** Hermeneutika vychází z fenomenologie, která zdůrazňuje význam subjektivních zkušeností a interpretací jednotlivců. Fenomenologie tvrdí, že lidské bytosti chápou svět prostřednictvím neustálého interpretování svých vlastních činů a činů ostatních.
- **Metodologie:** Hermeneutický výzkum často zahrnuje kvalitativní metody, jako jsou rozhovory a pozorování, které umožňují výzkumníkům získat hluboké porozumění subjektivním zkušenostem jednotlivců.

Diskursivní význam

- **Definice:** Diskurzivní pojetí významu se zaměřuje na velké lingvisticko-praktické rámce, které tvoří kategorie a objekty našeho každodenního světa. Diskurzivní analýza se snaží odhalit, jak tyto rámce historicky vznikají a jak ovlivňují naše chápání světa.
- **Filozofické pozadí:** Diskurzivní analýza vychází z myšlenek Michela Foucaulta, který tvrdí, že moc a vědění jsou neoddělitelně propojeny a že diskurzy formují naše chápání reality. Diskurzy jsou historicky podmíněné a odrážejí mocenské vztahy ve společnosti.
- **Metodologie:** Diskurzivní analýza zahrnuje studium textů, praktik, institucí a ideologií, které tvoří diskurzivní rámce. Výzkumníci se zaměřují na to, jak tyto rámce ovlivňují naše chápání sociálních jevů.

Dialogický význam

- **Definice:** Dialogické pojetí významu se zaměřuje na sociální a praktickou povahu významu, který vzniká v interakci mezi aktéry a mezi aktéry a světem. Dialogický význam je o společném vytváření významu a překonávání komunikačních selhání mezi společenskými skupinami.
- **Filozofické pozadí:** Dialogická analýza vychází z myšlenek Hansa-Georga Gadamera, který tvrdí, že význam vzniká v dialogu mezi interpretem a objektem interpretace. Gadamer zdůrazňuje, že naše porozumění je vždy historicky a kulturně podmíněné.
- **Metodologie:** Dialogická analýza zahrnuje aktivní zapojení výzkumníka do situace, kterou zkoumá, a interakci s aktéry. Cílem je dosáhnout společného porozumění a překonat předsudky a nedorozumění.

Srovnání: Příklady

- **Hermeneutické pojetí:** Interpretace opakovaných hospitalizací pacientů s mentálními poruchami na základě jejich osobních zkušeností a sociálního kontextu. Výzkumníci zkoumali, jak pacienti, jejich rodiny a poskytovatelé služeb vnímají a interpretují proces opakovaných hospitalizací.
- **Diskurzivní pojetí:** Analýza moci psychiatrie a její role v transformaci psychiatrické péče. Výzkumníci zkoumali, jak diskurzivní rámce psychiatrie ovlivňují naše chápání mentálních poruch a jak se tyto rámce měnily v průběhu času.
- **Dialogické pojetí:** Příběhy pacientů a terapeutů v rehabilitačním programu a jejich vzájemné porozumění. Výzkumníci zkoumali, jak dialog mezi pacienty a terapeuty ovlivňuje jejich vzájemné porozumění a terapeutické výsledky.

Srovnání: Příklady

- **Hermeneutické pojetí:** Interpretace opakovaných hospitalizací pacientů s mentálními poruchami na základě jejich osobních zkušeností a sociálního kontextu. Výzkumníci zkoumali, jak pacienti, jejich rodiny a poskytovatelé služeb vnímají a interpretují proces opakovaných hospitalizací.
- **Diskurzivní pojetí:** Analýza moci psychiatrie a její role v transformaci psychiatrické péče. Výzkumníci zkoumali, jak diskurzivní rámce psychiatrie ovlivňují naše chápání mentálních poruch a jak se tyto rámce měnily v průběhu času.
- **Dialogické pojetí:** Příběhy pacientů a terapeutů v rehabilitačním programu a jejich vzájemné porozumění. Výzkumníci zkoumali, jak dialog mezi pacienty a terapeuty ovlivňuje jejich vzájemné porozumění a terapeutické výsledky.